

پایش فضای کسب و کار استان فارس پاییز ۱۴۰۰

مرکز آموزش و پژوهش‌های اقتصادی و اجتماعی اتاق بازرگانی فارس

گزارش شماره ۰۱ / ۳۵

سال ۱۴۰۰

کد مدرک FCCIM-FR-۰۰۹-۰۰۰	گزارش	اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی فارس
تاریخ:		

موضوع گزارش:

پایش فضای کسب و کار استان فارس - پاییز ۱۴۰۰

تاریخ ارائه:	تنظیم کننده: مریم حق جو
--------------	-------------------------

۱. مقدمه

عوامل و فاکتورهای بسیاری هستند که محیط کسب و کار فعال اقتصادی را تحت تاثیر قرار می دهند اما خارج از اختیارات و کنترل بنگاه هستند. شناسایی این عوامل از طریق شاخص های پایش فضای کسب و کار که توسط بانک جهانی طراحی شده اند، می تواند ابزاری مناسب برای سرمایه گذاری و افزایش توان رقابت پذیری بنگاه ها در این محیط باشد. در صورتیکه محیط کسب و کار بهبود یابد هر دو بخش دولتی و خصوصی از اصلاح آن نفع می برند. در این میان آنچه می توان از تحلیل ها و بررسی های فضای کسب و کار استخراج نمود در کنار آموزش و فرهنگ سازی به ویژه در حوزه های اقتصادی، بازاریابی، بازرگانی بین الملل، فناوری اطلاعات و غیره ضرورتی انکار ناپذیر است.

این گزارش به بررسی محیط کسب و کار استان فارس طی فصل پاییز ۱۴۰۰ به تفکیک بخش های مختلف اقتصادی پرداخته است. علیرغم همه مشکلات که در این امر وجود دارد استان فارس توانسته طی این دوره در زمره ده استان برتر کشور باشد که حاکی از تلاش متولیان و مسئولین و فعالین اقتصادی فارس به ویژه در بخش خصوصی می باشد. دفتر مطالعات و پایش فضای کسب و کار به جدیت در تلاش برای بهبود مستمر این شاخص ها در استان است و امید دارد تا همکاری دستگاه های اجرایی و فعالین اقتصادی با پایش فضای کسب و کار، رونق اقتصادی استان بیش از پیش صورت گیرد.

سابقه اجرا طرح

- **مجلس شورای اسلامی:** گروه مطالعات کسب و کار مرکز پژوهشهای مجلس از اردیبهشت ماه سال ۱۳۸۹ گزارشی با عنوان "پایش محیط کسب و کار کشور" به منظور بررسی وضعیت محیط کسب و کار کشور تهیه و منتشر می کند. مولفه های ملی کسب و کار اولین بار در سال ۱۳۸۹ توسط مرکز پژوهشهای مجلس شورای اسلامی با همفکری اتاق بازرگانی، صنایع معادن و کشاورزی، انجمن مدیران صنایع، شورای اصناف، خانه های صنعت، معدن و تجارت و ... تهیه شد. در همین راستا ۲۳ مولفه برای پایش فضای کسب و کار کشور تهیه گردید که به صورت پرسشنامه به

کد مدرک FCCIM-FR-۰۰۹-۰۰۰	گزارش	اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی فارس
تاریخ:		

۲۹۰ تشکل اقتصادی فرستاده می شد و مسئولین بایستی به هر سوال از ۱ تا ۱۰ بر حسب مساعدترین و نامساعدترین مولفه امتیاز می دادند.

- **اتاق بازرگانی ایوان:** اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران با همکاری کارشناسان مرکز پژوهشهای مجلس شورای اسلامی (که تجربه اجرای ۶ سال مطالعه محیط کسب و کار در جامعه محدود را داشته اند) و در قالب اجرای یک طرح پژوهشی در سال ۱۳۹۴، نسبت به شناسایی و معرفی شاخصهای ملی پایش محیط کسب و کار اقدام نمود و اجرای طرح ملی پایش محیط کسب و کار در اواخر سال ۱۳۹۵ را با همکاری اتاقهای تعاون و اصناف ایران در دستور کار خود قرارداد. اتاق ایران پایش فضای کسب و کار کشور را از پاییز ۱۳۹۵ در دست گرفت و این بار پرسشنامه توسط فعالین اقتصادی عضو اتاقهای بازرگانی، اصناف و تعاون از طریق سامانه پایش فضای کسب و کار که توسط اتاق ایران طراحی شده است تکمیل و ارسال می شود. تعداد مولفه های تعریف شده توسط اتاق ایران، ۳۱ مولفه پیمایشی است که تا حدودی شباهت هایی به مولفه های تهیه شده توسط مرکز پژوهش های مجلس دارد.

روش اجرای طرح

- جامعه هدف: اعضای فعال اتاق بازرگانی، اصناف و تعاون استان
- حجم نمونه آماری: با توجه به نمونه گیری طبقه بندی، حجم نمونه متناسب با هر فصل تغییر می کند.
- زمان آمارگیری: آخرین ماه هر فصل
- روش جمع آوری اطلاعات: اطلاعات مورد نیاز این طرح به ۲ روش به دست می آید. برای مؤلفه های پیمایشی به صورت آمارگیری الکترونیکی و تکمیل پرسشنامه از طریق سامانه اینترنتی توسط واحدهای انتخاب شده در طرح نمونه گیری است و برای مولفه های آماری از روش جمع آوری داده ها از مراجع رسمی کشور است.

کد مدرک FCCIM-FR-۰۰۹-۰۰۰	گزارش	اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی فارس
تاریخ:		

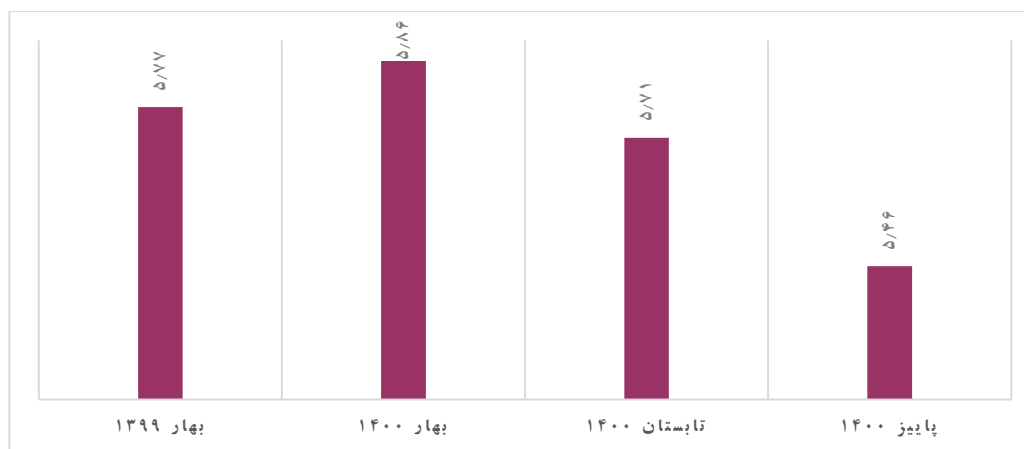
۲. فضای کسب و کار استان

بر اساس نتایج حاصل از پایش ملی محیط کسب و کار ایران در پاییز ۱۴۰۰، رقم شاخص ملی، ۵.۹۴ (نمره بدترین ارزیابی ۱۰ است) محاسبه شده که تا حدودی از وضعیت این شاخص نسبت به ارزیابی فصل گذشته (تابستان ۱۴۰۰ بامیانگین ۵.۹۱) بدتر است. در پاییز ۱۴۰۰، همانند فصل گذشته فعالان اقتصادی مشارکت کننده در این پایش، به ترتیب سه مؤلفه: ۱- غیرقابل پیش بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات ۲- بی ثباتی سیاستها، قوانین و مقررات و رویه های اجرایی ناظر بر کسب و کار و ۳- دشواری تأمین مالی از بانکها را نامناسبترین مؤلفه های محیط کسب و کار کشور نسبت به سایر مؤلفه ها ارزیابی نموده اند. در استان فارس از فصل بهار شاخص استانی روند بهبود را طی کرده است به گونه ای که در فصل پاییز نسبت به فصل گذشته حدود ۴.۴ درصد وضعیت بهبود یافته و نسبت به فصل پاییز سال ۱۳۹۹ فضای کسب و کار استان به میزان ۶.۱۳ درصد مساعد شده است. تعداد نمونه های انتخابی استان در این فصل ۲۲۰ واحد و درصد پاسخگویی فعالان اقتصادی ۶۱ درصد بوده است.

جدول شماره ۱: شاخص استانی پایش محیط کسب و کار

شاخص استانی محیط کسب و کار			
بهار ۱۳۹۹	بهار ۱۴۰۰	تابستان ۱۴۰۰	پاییز ۱۴۰۰
۵.۷۷	۵.۸۶	۵.۷۱	۵.۴۶

نمودار شماره ۱: شاخص استانی محیط کسب و کار

کد مدرک FCCIM-FR-۰۰۹-۰۰۰	گزارش	اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی فارس
تاریخ:		

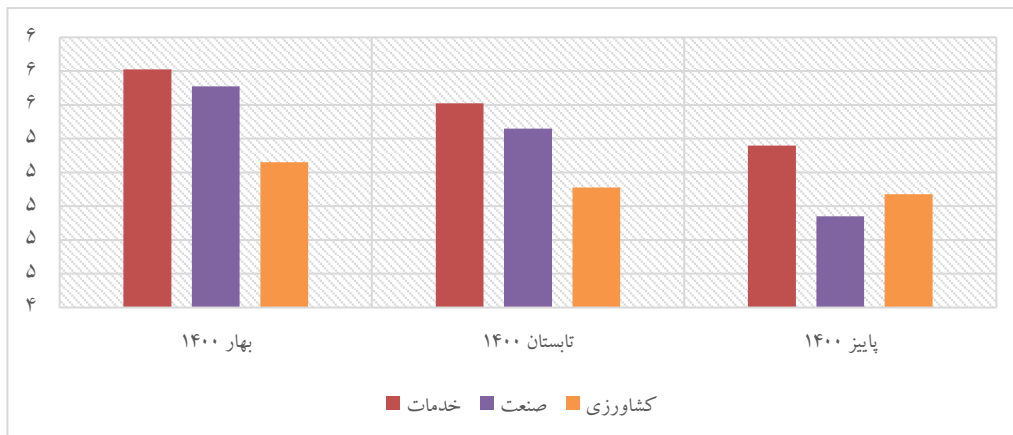
با توجه به تقسیم رشته فعالیت های اقتصادی استان به سه بخش عمده کشاورزی، صنعت و خدمات می توان وضعیت محیط کسب کار را در پاییز ۱۴۰۰ ارزیابی نمود.:

جدول شماره ۲: شاخص استانی محیط کسب و کار به تفکیک بخش های عمده اقتصادی

بخش	بهار ۱۴۰۰	تابستان ۱۴۰۰	پاییز ۱۴۰۰
خدمات	۵.۸۱	۵.۶۱	۵.۳۶
صنعت	۵.۷۱	۵.۴۶	۴.۹۴
کشاورزی	۵.۲۶	۵.۱۱	۵.۰۷

با توجه به جدول فوق وضعیت محیط کسب و کار در پاییز ۱۴۰۰ نسبت به بهار و تابستان در کلیه بخش ها تا حدودی مساعد شده است. بخش های خدمات، صنعت و کشاورزی به ترتیب ۴.۴، ۹.۵ و ۱ درصد نسبت به تابستان سال ۱۴۰۰ مساعدتر شده است. با آغاز شیوع ویروس کوید-۱۹ بخش خدمات بیشترین آسیب را از ناحیه متحمل شد. به نظر می رسد اثرات اقتصادی کرونا و پیشرفت روند واکسیناسیون تا حدودی کاهش یافته است با توجه به شیوع سویه جدید کرونا، احتمال آنکه در فصل زمستان مجدد بخش های اقتصادی به ویژه خدمات (گردشگری و هتلداری) تحت تاثیر قرار بگیرند وجود دارد.

نمودار شماره ۲: وضعیت امتیازات بخش های عمده اقتصادی استان

جدول شماره ۳: مهم ترین موانع کسب و کار بیان شده در بخش های مختلف توسط فعالان اقتصادی استان

بخش	اولویت	شاخص
کشاورزی	غیر قابل پیش بینی بودن تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات	۸.۲۹
	دشواری تامین مالی از بانکها	۷.۴۵
	بی ثباتی سیاست ها، قوانین و مقررات و رویه های اجرایی ناظر به کسب و کار	۷.۴۰
	موانع در فرایندهای اداری و اخذ مجوزهای کسب و کار در دستگاه های اجرایی	۷.۲۴
صنعت	غیر قابل پیش بینی بودن تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات	۸.۶۷
	بی ثباتی سیاست ها، قوانین و مقررات و رویه های اجرایی ناظر به کسب و کار	۷.۶۶
	دشواری تامین مالی از بانکها	۷.۷۲
	موانع در فرایندهای اداری و اخذ مجوزهای کسب و کار در دستگاه های اجرایی	۷.۲۱

کد مدرک FCCIM-FR-۰۰۹-۰۰۰	گزارش	اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی فارس
تاریخ:		

۸.۵۳	غیر قابل پیش بینی بودن تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات	خدمات
۷.۴۹	دشواری تامین مالی از بانکها	
۷.۳۴	بی ثباتی سیاست ها، قوانین و مقررات و رویه های اجرایی ناظر به کسب و کار	
۶.۷۱	رویه های ناعادلانه ممیزی و دریافت مالیات	

در هر سه بخش کشاورزی، صنعت و خدمات، بی ثباتی سیاست ها، قوانین و مقررات و رویه های اجرایی ناظر به کسب و کار و غیر قابل پیش بینی بودن تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات از مهم ترین موانع کسب و کار بیان شده است.

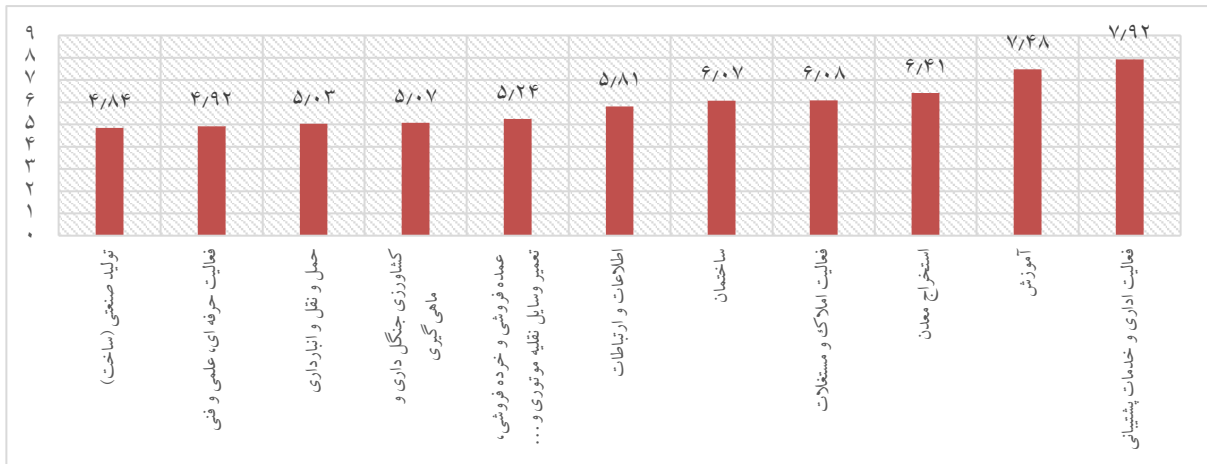
مساعدترین رشته فعالیت های استان مربوط به ۱. فعالیت حرفه ای، علمی و فنی و ۲. تولیدات صنعتی (ساخت) ۳. حمل و نقل و انبارداری در سطح استان ارزیابی شده اند. ۱. فعالیت های اداری و خدمات پشتیبانی ۲. آموزش ۳. استخراج معدن به ترتیب نامساعدترین محیط کسب و کار در حوزه استانی را دارند.

جدول شماره ۴: شاخص استانی محیط کسب و کار به تفکیک رشته فعالیت اقتصادی (ISIC)

بخش های اقتصادی	امتیاز استان
خدمات	۵.۳۶
اطلاعات و ارتباطات	۵.۸۱
آموزش	۷.۴۸
حمل و نقل و انبارداری	۵.۰۳
عمده فروشی و خرده فروشی، تعمیر وسایل نقلیه موتوری و موتورسیکلت	۵.۲۴
فعالیت اداری و خدمات پشتیبانی	۷.۶۳
فعالیت املاک و مستغلات	۶.۰۸
فعالیت حرفه ای، علمی و فنی	۴.۹۲
صنعت	۴.۹۴
استخراج معدن	۶.۴۱
تولید صنعتی (ساخت)	۴.۸۴
ساختمان	۶.۰۷
کشاورزی	۵.۰۷
کشاورزی جنگل داری و ماهی گیری	۵.۰۷

کد مدرک FCCIM-FR-۰۰۹-۰۰۰	گزارش	اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی فارس
تاریخ:		

نمودار شماره ۳: شاخص استانی محیط کسب و کار به تفکیک رشته فعالیت اقتصادی

جدول شماره ۵: شاخص استانی محیط کسب و کار به تفکیک سه اتاق

امتیاز	مهم ترین موانع کسب و کار	شاخص استانی	اتاق
۸.۷۹	غیرقابل پیش بینی بودن تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات	۵.۶۳	اتاق اصناف
۷.۹۲	دشواری تامین مالی از بانکها		
۷.۰۵	تولید و عرضه نسبتا آزاد کالاهای غیر استاندارد و تقلبی در بازار		
۶.۸۹	فساد و سوءاستفاده افراد از مقام و موقعیت اداری در دستگاه‌های اجرایی		
۸.۵۳	غیرقابل پیش بینی بودن تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات	۴.۹۷	اتاق بازرگانی
۷.۷۰	بی ثباتی سیاستها، قوانین و مقررات و رویه های اجرایی ناظر به کسب و کار		
۷.۲۱	دشواری تامین مالی از بانکها		
۷.۱۹	موانع در فرایندهای اداری و اخذ مجوزهای کسب و کار در دستگاه‌های اجرایی	۵.۶۷	اتاق تعاون
۸.۵۵	غیرقابل پیش بینی بودن تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات		
۷.۶۷	دشواری تامین مالی از بانکها		
۷.۱۸	بی ثباتی سیاستها، قوانین و مقررات و رویه های اجرایی ناظر بر کسب و کار		
۷.۱۴	موانع در فرآیندهای اداری و اخذ مجوزهای کسب و کار در دستگاه های اجرایی		

*موانع استخراج شده میانگین دوره مورد بررسی می باشد.

- همانطور که ملاحظه می شود در هر سه اتاق بی ثباتی سیاستها، قوانین و مقررات و رویه های اجرایی ناظر به کسب و کار و غیرقابل پیش بینی بودن تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات به عنوان مهم ترین مانع کسب و کار بیان شده است. این مولفه در یک سال گذشته مانع جدی کسب و کار بوده که متأسفانه نشأت گرفته از سیاست های نادرست بانک مرکزی و دولت و همچنین شروع تحریم های بین المللی می باشد.

کد مدرک FCCIM-FR-۰۰۹-۰۰۰	گزارش	اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی فارس
تاریخ:		

۳ . نتیجه گیری

در شرایط فعلی هزینه‌های مبادلات در اقتصاد ایران بسیار بالاست که این امر با حرکت به سمت اقتصاد مردمی و خصوصی سازی واقعی می‌تواند کاهش پیدا کند تا محیط اقتصادی کشور به جای تجربه شرایط رانتهی به سمت تولید حقیقی برود. از همین رو اولویت بهبود فضای کسب و کار در صدر برنامه‌ها قرار خواهد داشت و می‌تواند یکی از مهم‌ترین فاکتورهای خروج اقتصاد از رکود باشد. در مجموع مشکل بی ثباتی سیاستها و قوانین و مقررات و غیرقابل پیش بینی بودن قیمت مواد اولیه و محصولات در پاییز ۱۴۰۰ به عنوان نخستین مشکلات محیط کسب و کار ارزیابی شده است. همچنین دشواری تامین مالی و موانع در فرآیندهای اداری و اخذ مجوزهای کسب و کار در زمره مهم‌ترین موانع فعالان کسب و کار ارزیابی شده است. با توجه به وضعیت فضای کسب و کار استان و شرایط نامساعدی که تحریم‌ها مجدداً به اقتصاد کشور و استان تحمیل نموده و تحت تاثیر قرار گرفتن بسیاری از بنگاه‌ها به ویژه در بخش اصناف، انتظار می‌رود از پتانسیل‌های بالقوه استان در جهت احیا واحدهای آسیب دیده از شیوع ویروس و اعطای تسهیلات با شرایط ویژه برای گردش مالی مجدد در این بنگاه‌ها صورت گیرد؛ همچنین کیفیت زیرساخت‌ها به خصوص در بخش حمل و نقل، فراهم نمودن شرط لازم برای ترغیب و مشارکت سرمایه‌گذاران خصوصی و خارجی استفاده نمود. اختصاص اعتبارات و تسهیل فرآیندهای جلب و جذب اعتبارات، تجدیدنظر در روال‌های اداری رسیدگی به درخواست صاحبان کسب و کار برای اخذ تسهیلات بانکی در جهت کاهش در مراحل، هزینه‌ها و زمان مورد نیاز، مبارزه مستمر با قاچاق کالا و ارز و رصد و پایش مداوم بازارهای استان جهت ردگیری کالای قاچاق و ایجاد انعطاف برای حل اختلافات و همسو کردن منافع کارفرمایان و کارگران و تقویت تشکل‌های کارگری و کارفرمایی از جمله اقداماتی است که می‌توان برای بهبود و ارتقا فضای کسب و کار استان انجام داد.

۴ . منابع

پایش ملی محیط کسب و کار ایران، مرکز آمار و اطلاعات اقتصادی، معاونت اقتصادی، اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران.

پایش محیط کسب و کار ایران در سالهای ۹۰ تا ۱۴۰۰ (ارزیابی ۲۹۲) تشکل اقتصادی سراسر کشور از مؤلفه‌های ملی محیط کسب و کار در ایران)، معاونت پژوهش‌های اقتصادی، دفتر مطالعات اقتصادی، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی ایران.